

ПЕДАГОГІКА

УДК 378.14

Яна БОБИЛЕВА
(м. Слов'янськ)

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНО-ЗОРІЄНТОВАНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Висвітлено особливості інноваційно-зорієнтованої професійної підготовки вчителів технологій. Визначено, що зміст підготовки майбутніх учителів технологій до педагогічної інноваційної діяльності має ґрунтуватися на гуманітарній, філософській, психолого-педагогічній, мистецтвознавчій і технологічній освіті.

Ключові слова: інновація, педагогічна діяльність, навчання.

Bobyleva Y. Features of innovation-oriented preparation of technology teachers. Features of innovation-oriented preparation of technology teachers were elucidated. It was found out that the content of future teachers' training in the field of technology should be based on humanitarian, philosophical, cultural, and technological education.

Key words: innovation, educational activities, training.

Постановка проблеми. Сучасний світ – це світ постійних перетворень і змін. Створюються і впроваджуються нові технології, засоби, що розширюють наші можливості. Відбуваються інтенсивні процеси глобалізації, зникають кордони і обмеження, світ стає більш гнучким і мобільним. Особливістю сучасної системи освіти є співіснування двох стратегій організації навчання — традиційної та інноваційної. Терміни «традиційне (нормативне) навчання» та «інноваційне навчання» запропоновані групою вчених у доповіді Римському клубу (1978), який звернув увагу світової наукової громадськості на неадекватність принципів традиційного навчання вимогам сучасного суспільства до особистості, її пізнавальних можливостей. Інноваційне навчання трактувалось у ній як процес і результат навчальної та освітньої діяльності, що стимулює новаторські зміни в культурі, соціальному середовищі. Воно орієнтоване на формування готовності особистості до динамічних змін у соціумі за рахунок розвитку здібностей до творчості, різноманітних форм мислення, а також здатності до співробітництва з іншими людьми.

Інноваційне (лат. Innovatio – оновлення, зміна) навчання – зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня

діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях.

Розвиток системи і змісту навчання в сучасному світі відбувається в контексті глобальних освітніх тенденцій (мегатенденцій), серед яких найпомітнішими є: масовий характер освіти та її неперервність як нова якість; значущість освіти для індивіда і суспільства; орієнтація на активне освоєння людиною способів пізнавальної діяльності; адаптація освітнього процесу до запитів і потреб особистості; орієнтація навчання на особистість, забезпечення можливостей її саморозкриття.

Ці тенденції свідчать, що головною функцією освіти є розвиток людини. Освіта має забезпечити кожному, хто навчається, широкі можливості для здобуття таких умов розвитку та підготовки до життя:

- знань про людину, природу і суспільство, що сприяють формуванню наукової картини світу як основи світогляду та орієнтації у виборі сфери майбутньої практичної діяльності;

- досвіду комунікативної, розумової, емоційної, фізичної, трудової діяльності, що сприяє формуванню основних інтелектуальних, трудових, організаційних і гігієнічних умінь та навичок, необхідних у повсякденному житті для участі у суспільному виробництві, продовженні освіти та самоосвіти;

- досвіду творчої діяльності, що відкриває простір для розвитку індивідуальних здібностей особистості і забезпечує її підготовку до життя в умовах соціально-економічного та науково-технічного прогресу;

- досвіду суспільних і особистісних відносин, які готують молодь до активної участі в житті країни, створення сім'ї, планування особистого життя на основі ідеалів, моральних та естетичних цінностей сучасного суспільства.

Інноваційна діяльність педагогів стає на сьогоднішній день основним напрямом реалізації модернізаційних реформ в освіті і одним із суттєвих напрямів переходу до моделі інноваційного розвитку України в цілому.

Це визначає основні пріоритети вищої педагогічної освіти. Вищі педагогічні навчальні заклади прагнуть підготувати нове покоління вчителів технологій, зорієнтованих на цінності сучасного інформаційного суспільства.

Аналіз досліджень. Однією з найважливіших сфер розвитку євроінтеграції є сфера вищої освіти, де вона набула форм Болонського процесу. На сьогодні 46 європейських країн, включно з Україною, є його учасниками. У вищій професійній педагогічній освіті України впродовж останніх десятиріч відбуваються вагомі і суттєві перетворення, проводяться численні реформи. У «Національній доктрині розвитку освіти» в Україні в якості пріоритетних завдань розвитку сучасної освіти визначаються: набуття нею гуманістичної та інноваційної спрямованості, забезпечення реальної підготовки особистості до життя в динамічному суспільстві і сприяння утвердженню позитивних загальнолюдських цінностей. У Комюніке «Болонський процес 2020-європейський простір освіти у новому десятиріччі», прийнятому на Конференції міністрів освіти провідних європейських держав (28-29 квітня 2009 р.), одним із пріоритетних напрямів подальшого розвитку вищої освіти визнано збільшення інноваційності. Отже, особливо важливим стає інноваційний характер вищої професійної педагогічної підготовки. Ми впевнені, що здатність майбутнього фахівця до самореалізації і самоосвіти, особистісного і професійного вдосконалення, інноваційної поведінки має закладатись ще в роки навчання.

У науковому забезпеченні сучасної освітньої діяльності на сьогодні накопичений значний інноваційний потенціал. Увага науковців спрямована на філософське осмислення освіти, визначення ціннісних основ її модернізації, збереження духовності (В. Андрущенко, В. Кремень, О. Сухомлинська, І. Зязюн, Г. Шевченко та ін.), обґрунтування теоретичних засад педагогіки вищої школи, сучасних освітніх підходів (А. Алексюк, Г. Бал, І. Бех, І. Вільш, М. Євтух, В. Сидоренко), стратегічних напрямів і моделей сучасної педагогічної освіти (І. Бех, В. Бондар, В. Галузинський, Б. Гершунський, С. Гончаренко, Н. Дем'яненко, М. Євтух, В. Загвязінський, В. Майборода, С. Максименко, М. Шкіль, М. Ярмаченко та ін.).

Вагомі наукові досягнення отримані в галузі професійної підготовки вчителів технологій щодо розвитку їх педагогічної майстерності, педагогічної творчості, вдосконалення часткових методик, формування художньо-естетичної культури (В. Борисов, С. Борисова, Л. Оршанський, В. Сидоренко, В. Стешенко, О. Торубара, Д. Тхоржевський).

Аналіз результатів теоретичних напрацювань і практичних досягнень у системі підготовки вчителів технологій дозволив виявити та конкретизувати низку суперечностей між:

– спрямуванням навчального процесу на розвиток творчої особистості, здатної до реалізації інновацій та відсутністю відповідних

теоретичних і методичних засад і науково-методичного інструментарію;

– акцентуванням суспільної думки на потреби особистості у самовдосконаленні, розвитку її творчих можливостей, необхідності створення умов особистісного і професійного зростання та реаліями підготовки вчителів технологій у вищих педагогічних навчальних закладах, де домінує технократичний підхід;

– якістю професійної підготовки вчителів технологій та відсутністю всебічного аналізу дидактичних підходів до формування інноваційної культури майбутніх учителів технологій.

Подолання названих суперечностей передбачає: обґрунтування концептуальних засад формування інноваційної культури майбутніх учителів технологій; визначення науково обґрунтованих педагогічних умов становлення творчої особистості у процесі вивчення теорії праці; розробку педагогічної моделі формування інноваційної культури майбутніх учителів технологій.

Метою статті є особливості інноваційно-зорієнтованої професійної підготовки вчителів технологій відносно певних її компонентів.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні для досягнення успіхів у професійній діяльності недостатньо лише професіоналізму, потрібна інноваційність. Успішність педагогічної діяльності передбачає, що педагог усвідомлює необхідність інновацій у системі освіти на особистісному рівні і готовий до змін не лише на професіональному, а і на особистісному рівнях. Багато проблем, що постають перед вчителями технологій, які прагнуть працювати в режимі інновацій, пов'язані і з низьким рівнем готовності до впровадження інновацій. Як свідчить аналіз, для багатьох учителів трудового навчання характерний низький рівень готовності до інноваційної діяльності, що значною мірою є наслідком попереднього навчання.

Підготовка сучасного вчителя технологій, здатного впроваджувати сучасні педагогічні ідеї та технології, вирішувати нагальні соціокультурні проблеми, вимагає особливого підходу до його практичної і теоретичної підготовки. Ми цілком погоджуємось із польською дослідницею проблем теорії праці І. Вільш, яка вважає, що готовність до інноваційної діяльності обумовлюється організацією оптимального інноваційного середовища [7]. Підготовка майбутніх учителів технологій до педагогічної інноваційної діяльності – це складова педагогічного процесу у вищій школі, яка ґрунтується на засадах філософського осмислення демократизації, гуманізації, інтеграції, фундаменталізації і глобалізації та спрямована на формування інтегрованих знань і комплексних умінь,

творчий розвиток та національне виховання особистості. Підготовка майбутніх учителів технологій до педагогічної інноваційної діяльності має бути підпорядкована змісту освітньої галузі «Технологія», ґрунтуватися на національній культурній спадщині, сучасних досягненнях теорії праці, забезпечувати наступність в опануванні традиційних технологій та реалізації інноваційних педагогічних проєктів.

Необхідною передумовою будь-яких освітніх реформ має бути наукове обґрунтування, що базується на певному методологічному підході. Проблемам методології педагогіки, педагогічних досліджень присвятили наукові праці вітчизняні та зарубіжні вчені (Б. Бім-Бад, С. Гончаренко, В. Журавльов О. Рудницька та ін.).

Методологічний підхід – це специфічна позиція, погляд на певний об'єкт, що вивчається, який орієнтує дослідника на певний спосіб пізнання цього об'єкту та впливу на нього. Методологічний напрям – системний, або структурно-системний, основи якого заклав австрійський біолог Л. фон Берталанфі почав розвиватися з 50-х років минулого століття. З того часу він став у науці загальноприйнятою методологічною орієнтацією. З 60-х років ХХ століття починаються спроби використання цієї методології в освіті і в педагогічних дослідженнях. Характерним для сучасної науки є перехід від аспектного підходу, коли предметом вивчення є тільки певний бік дійсності, до комплексного вивчення об'єкта як багатомірного цілого, системи. Дослідження процесу педагогічної підготовки магістрантів передбачає вивчення не тільки загальнопедагогічних і дидактичних факторів, але й гносеологічних, ідеологічних, психологічних, соціально-психологічних, соціологічних, культурологічних та ін.

Розгляд реалізації проблемного, модульного, контекстного, технологічного, компетентнісного, гуманістичного, інтерактивного підходів в підготовці вчителів технологій дозволяє стверджувати, що на сьогодні актуальним для ефективної професійної підготовки стає інтеграція – поєднання різних підходів освітньої діяльності в єдиній моделі.

В якості такого інтегративного підходу у вищій професійній освіті пропонується інноваційно-зорієнтований підхід, в якому провідне значення надається підготовці особистості до життя в умовах перетворень, реалізації інноваційної педагогічної діяльності. Узагальнення позицій низки авторів (В. Андрущенко, М. Артюшиної, В. Борисова, В. Кременя, В. Стешенка, І. Якухно) дозволило визначити особливості інноваційно-зорієнтованої професійної педагогічної підготовки відносно певних її компонентів.

Особливості інноваційно-зорістованої професійної педагогічної
підготовки відносно певних її компонентів

Компоненти	Характеристики
мотиваційний	- сприяння професійній самореалізації і самоствердженню особистості; - заохочення прояву інноваційності
змістовий	- забезпечення засвоєння цілісного професійного досвіду особистості в процесі навчання; - формування професійних особистісних компетенцій
технологічний	-сприяння самоосвіті; - створення позитивного інноваційного середовища навчання
контрольно-оцінний	- забезпечення зворотнього зв'язку про результати навчальної діяльності; - забезпечення об'єктивності контролю; - забезпечення умов для самоконтролю

Розробка моделі підготовки майбутніх учителів технологій до педагогічної інноваційної діяльності має враховувати системний, особистісно-орієнтований, діяльнісний підходи, специфіку педагогічної роботи майбутніх учителів технологій та їхню орієнтацію на творчість.

Зміст підготовки майбутніх учителів технологій до педагогічної інноваційної діяльності має ґрунтуватися на гуманітарній, філософській, психолого-педагогічній, мистецтвознавчій і технологічній освіті, забезпечувати майбутньому вчителю технологій не лише відповідний обсяг професійних знань та вмінь, а й мистецьку і технічну освіченість, що створює умови для творчого розвитку.

Висновки. Підготовка майбутніх учителів технологій до педагогічної інноваційної діяльності потребує розробки методів, організаційних форм та дидактичних засобів розвитку дослідницьких умінь і здібностей, формування інноваційності мислення майбутніх учителів технологій у процесі вивчення спеціальних навчальних дисциплін, науково-дослідницької роботи та позааудиторної навчально-виховної діяльності. Така підготовка майбутніх учителів технологій до педагогічної інноваційної діяльності дає можливість майбутньому педагогові виконувати функції різних професій у системі технологічної, художньо-промислової освіти й естетичного виховання, зокрема на посадах учителя трудового навчання, керівника гуртка декоративно-ужиткового мистецтва чи студії естетичного розвитку, викладача педагогічного коледжу або професійно-технічного навчального закладу художньо-промислового профілю, дослідника у галузі педагогічної освіти.

Фундаментальними у професійній підготовці майбутніх учителів технологій вважаємо інтегровані знання та комплексні вміння і навички, сформовані на основі міждисциплінарних зв'язків гуманітарних, мистецтвознавчих, техніко-технологічних, психолого-педагогічних та методичних курсів. Рівень підготовки майбутніх учителів технологій до педагогічної інноваційної діяльності можливо значно підвищити, якщо в системі ступеневої вищої освіти реалізувати педагогічну модель, яка ґрунтується на гуманістичних засадах творчого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І. Д. Становлення професіоналізму в сучасних соціальних умовах / І. Д. Бех // Педагогіка толерантності. – 2001. – № 3 – 4. – С. 157.
2. Біла книга національної освіти України / [Алексєєнко Т.Ф., Аніщенко В.М., Балл Г.О. та ін.; за заг. ред. акад. В.Г.Кременя; НАПН України]. – К. : Інформаційні системи, 2010. – 342 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник / І. М. Дичківський. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Кичук Н. В. Творча особистість вчителя : педагогічні засади формування : навч. посіб. / Н. В. Кичук. – Ізмаїл : Ізмаїльський державний педагогічний інститут ; МПП «Принт майстер», 1999. – 196 с.
5. Якухно І. І. Проблеми і суперечності інноваційного розвитку післядипломної педагогічної освіти / І. І. Якухно // Післядипломна освіта в Україні. – 2009. – № 2 (15). – С. 10–14.
6. Якухно І. І. Наукові основи інноваційного розвитку післядипломної педагогічної освіти : монографія / І. І. Якухно. – Житомир : Полісся, 2010. – 524 с.
7. Wilsz J. Teoria pracy [Text]/ Jolanta Wilsz – Krakow : Polska, 2009. – 523 p.

УДК 37.035.6

Вячеслав БОРИСОВ

(м. Слов'янськ)

Олена ТКАЧЕНКО

(м. Краматорськ)

СПЕЦИФІКА РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

У статті здійснено аналіз етнокультурного виховання учнів і визначено специфіку регіоналізації його змісту. Доведено, що засвоєння національних культур в режимі діалогу в полікультурному середовищі є важливим засобом розвитку особистості, збагачення духовного світу людини, бо сприяє формуванню особистого культурно-історичного розуміння світу.